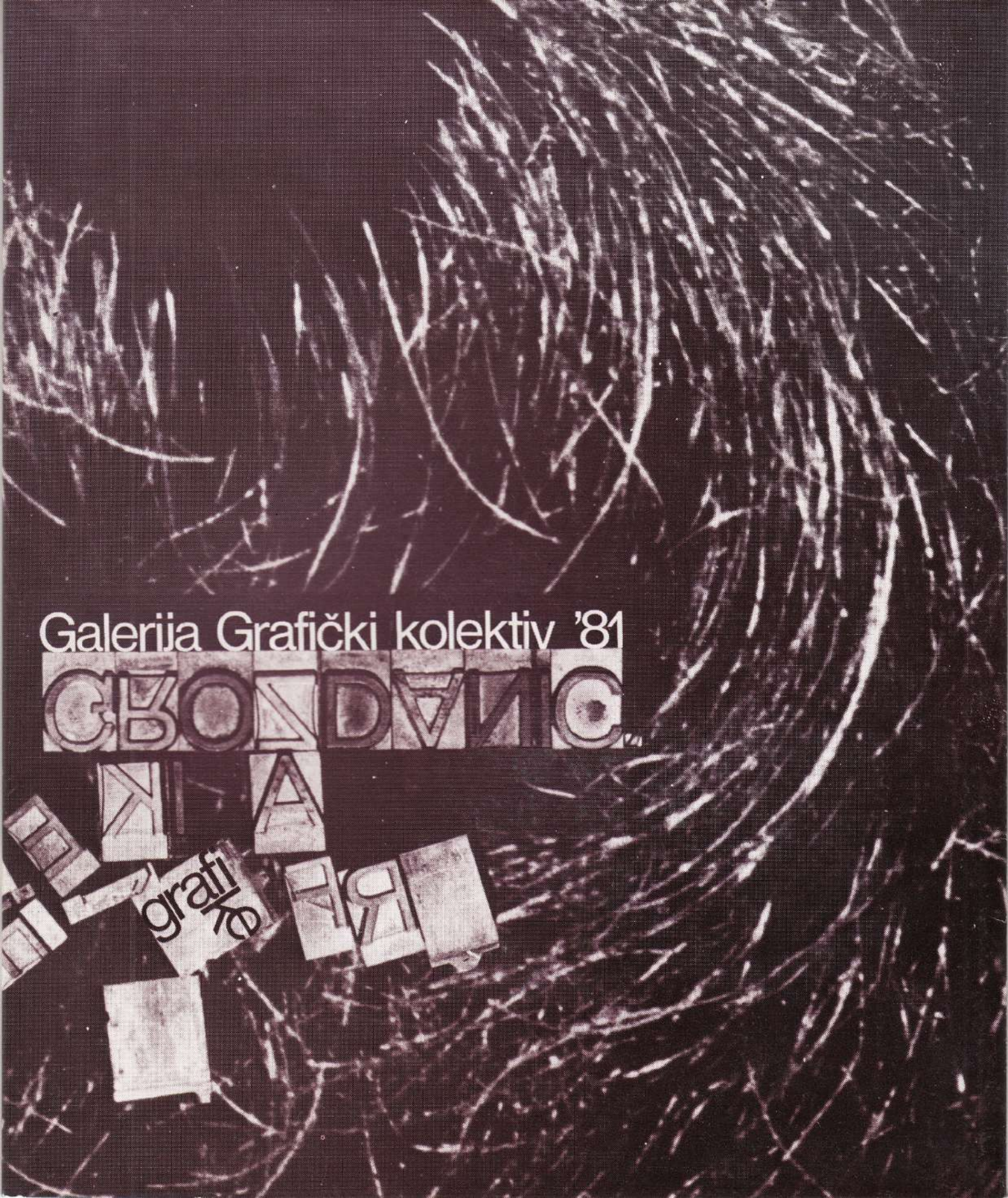
Galerija Grafički kolektiv '81
GODIŠNJA
grafika

ČLANOVI SAVETA GALERIJE GRAFIČKI KOLEKTIV:

Boško Karanović, Nevenka Stojsavljević,
Jakov Đuričić, Ljiljana Stojanović, Milan Žunić,
Vera Simić, Momčilo Đenić, Milan Obretković,
Tomislav Petrović
Kustosi: Marko Popović i Ljiljana Ćinkul Krstić

Izdavač:
Galerija Grafički kolektiv — Beograd
Obilićev Venac 27

Fotografije:
Dragan Pešić, Isak Aslani (portret)

Tiraž: 300
Štampa:
Škola za industrijsko oblikovanje, Beograd,
Krupanjska 3

Galerija Grafički kolektiv '81

Mile SVOBODNIĆ

Grafike

7. - 16. 12. 1981.

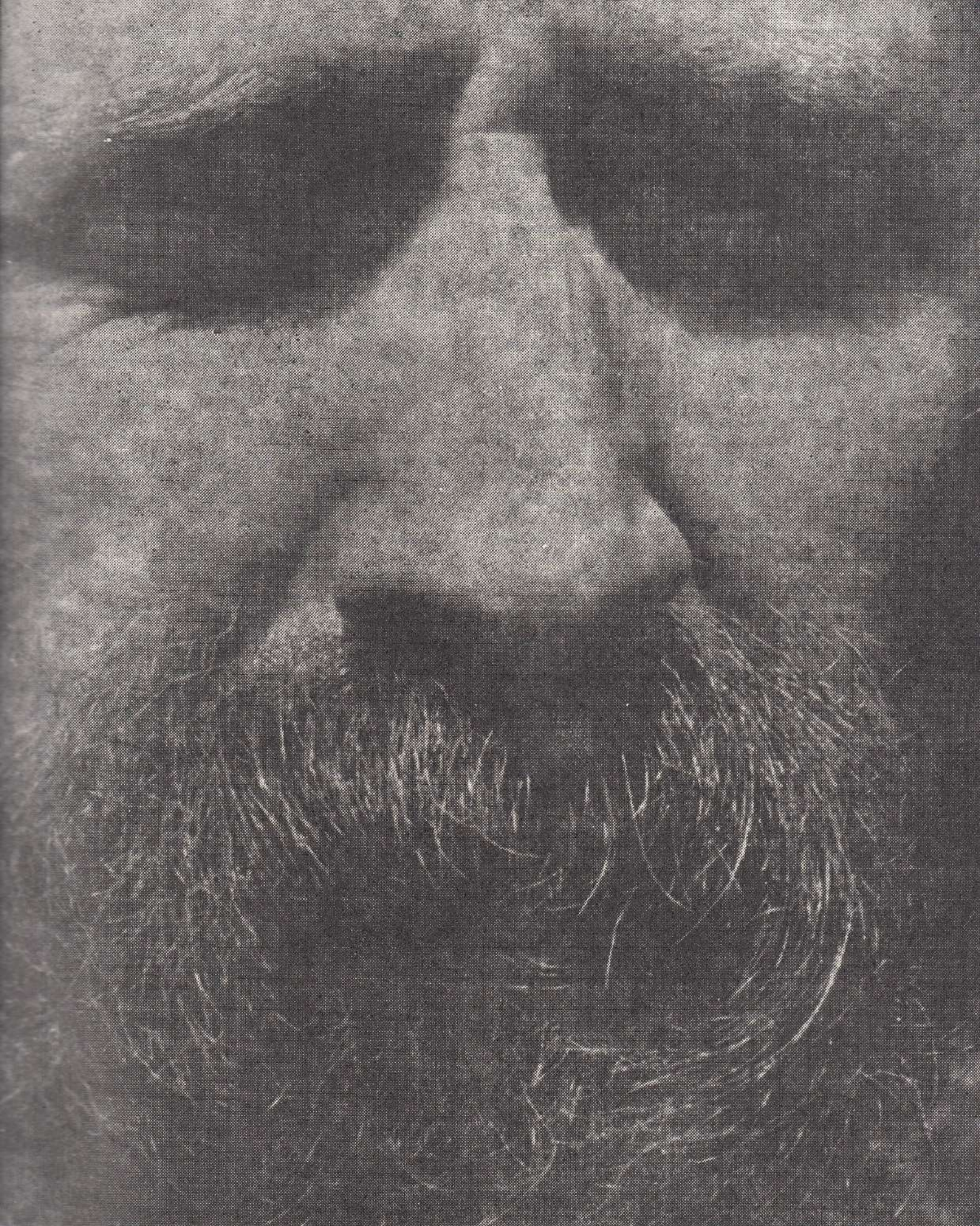

Mile Grozdanić je od grafičkog radnika postao grafički umetnik. Na izgled u toj promeni menja se samo jedna reč, mada iza nje stoji nešto mnogo dublje, složenije i važnije: ceo jedan život ispunjen borbom za sopstveni moralni i umetnički integritet. Vitalan, spreman na odricanja i tvrdoglavo uporan u ostvarivanju svojih zamisli, on je postepeno rastao kao umetnik i dizajner i korak po korak osvajao prostrano polje savremenog grafičkog izraza. Grozdanić je završio Akademiju ali je najviše naučio u životu i u štampariji, za regalom, u direktnom kontaktu sa cinkom i olovom; to su »njegovi univerziteti« koje je prošao kao šegrt i kalfa, mirno, bez nervoze, pun poverenja u život i ljude. Ističem tu činjenicu jer smatram da su u njegovoj umetnosti, u ovim grafikama koje su pred vama, dva momenta od presudne važnosti: potpuna srođenost s grafičkom tehnologijom koja je proizašla iz njegove radničke prošlosti i nesalomiv optimizam koji je, verovatno, poneo iz Like, iz Ponora (kakvo ime!), iz te predivne zelene oaze njegovog detinjstva. Ta dva elementa su srećno spojena u njegovom delu, na njima počiva njegova grafička ideja, oni su potpuno odredili njegov izraz. Grozdanić je jednom prilikom rekao: »Želeo bih da grafika bude vesela i prijatna« i ta matisovska maksima provlači se gotovo iz lista u list, od ranih dela iz 1972. (*Trenutak radosti*) do poslednjeg triptiha urađenog ovih dana, — stalno i uvek jedan vedri pogled na svet i život, vera u snagu prirode, duboka odanost čoveku.

Ako tu poetsku i lirsku žicu Grozdanićeve grafike hrani i napaja njegova blaga i pitoma ljudska priroda, njen likovni izraz i njena tehnologija izvedeni su iz »hipnotičkog sveta štamparije«, iz klišea koji je preobličen postao osnovni modul jedne nove grafičke celine. Grozdanić je pošao od linotipije ali je vremenom, kako je broj klišea reduciran da bi ustupio mesto situ ili akvatinti, njegov postupak prerastao u kombinovanu tehniku za koju još uvek nemamo tačno ime, tako da uslovno uzimamo jedno iz slikarstva: grafički kolaž, mada njima ne može da se potpuno izrazi i obuhvati sve ono što ovi listovi sadrže u sebi. U čemu je originalnost a u čemu vrednost ovih dela?

Kod Grozdanića postoji očigledna namera da promeni grafički način viđenja pa i sam medijum. U klasičnom postupku imamo dva elementa: ploču i list i kako se prvi otiskuje na drugom on ima aktivnu a drugi inertnu ulogu. Drama se odigrava na ploči jer ona prima sve intervencije noževima, iglama i kiselinama pa su u odnosu na nju izgrađene sve grafičke metode. Papir je pasivan, on upija ploču, prima formu, trpi sliku i makoliko da karakter njegove strukture utiče na vrednost otiska, on nije presudan za grafički izraz i stilsko opredeljenje. Grozdanić je, koliko znam prvi u našoj grafici, razbio taj poredak i promenio funkciju osnovnih elemenata, naročito papira, podloge. Time što ga je razvio u dve ili tri strukture u

Mile Grozdanić, étant d'abord ouvrier graphique est devenu ensuite l'artiste graphique. En apparence, dans ce changement un mot seulement est changé, mais derrière ce mot se cache quelque chose de beaucoup plus profond, plus complexe et plus important: une vie entière remplie de la lutte pour intégrité personnelle, morale et artistique. Prêt aux privations, vital et tenace, résolu dans la réalisation de ses idées, Grozdanić, artiste et designer, envahissait pas à pas le champ vaste de l'expression graphique moderne. Il a terminé ses études à l'Académie, mais il avait appris beaucoup plus dans la vie même et à l'imprimerie à côté de la presse, en contact direct avec le zinc et le plomb: c'étaient »ses universités« qu'il a vécu comme apprenti et comme ouvrier artisanal graveur, restant toujours calme, patient et plein de confience envers la vie et les hommes. Je souligne ce fait car je pense qu'il y a deux moments qui sont de l'importence décisive pour sont art et pour ses gravures qui se trouvent devant vous: d'abord, c'est l'affinité complète pour la technologie graphique provenant de son passé ouvrièr ensuite, un optimisme inébranlable que Grozdanić a rapporté de son sol natal — de Lika et Ponor (quel nom étrange: Ponor veut dire abîme!) — de cette oisis verte et magnifique de son enfance. Ces deux éléments se relient haureusement dans son oeuvre et c'est sur eux que répose son idée, sa conception graphique, déterminant entièrement son expression artistique. Grozdanić a dit une fois: »Je voudrais que la gravure soit gaie et agréable« — maxime, matissienne si nous pouvons dire, se profile presque d'une feuille à l'autre, depuis les premières de 1972 (Instant de joie), *jusqu' à son dernier triptyque fait récemment. Il s'agit toujours d'une conception sereine du monde et de la vie, de la foi dans la force de la nature, du dévouement profond à l'être humain.*

Si ce fil poétique et lyrique de la gravure de Grozdanić ressort et se nourrit de la bonté et la douceur de sa nature individuelle humaine, l'expression et la technologie proviennent du »monde hypnotique de la presse«, du cliché qui, transformé, est devenu module principal de l'ensemble graphique nouveau. Grozdanić a commencé avec la linotypie, mais avec le temps que le nombre des clichés diminueit de plus en plus, cédant la place à l'aquatinte et à la sito-presse, son procédé avait évolué à une technique mixte pour laquelle nous n'avons pas encore trouvé de nom, de terme précis, de sorte que, sous condition, nous devons nous servir d'un terme pris à la peinture: collage graphique — bien qu'il ne peut pas exprimer ni couvrir tout ce que ces feuilles englobent en elles. Quelle est l'originalité et en quoi réside la valeur de ces oeuvres?

kombinaciji papir-folija, on ga je pretvorio u aktivni elemenat koji direktno utiče na izraz. Podloga je živa, pokretljiva, promenljiva, prosijavanje ide u oba smera, dubina je stvarna, prostor realan pošto se tri dela podloge nalaze zaista u egzaktnom prostoru. Pojmovi napred-nazad, gore-dole, crno-žuto, svetlo-tamno nisu više samo stvar ploče već isto toliko i slojevite podloge. Tim aktivitetom podloge i ploča postaje fleksibilnija, pokretljivija, spremna da se deli i po visini. Ovim originalnim otkrićem Grozdanić je uzdrmao tradicionalne kriterijume grafičkog medijuma ali vrednost ovih grafika nije samo u njihovoj istraživačkoj smelosti već isto toliko u povezivanju i upotrebi svih elemenata: Grozdanić ima prefinjeno osećanje za crno-beli kontrast, linija mu je poletna, kompozicija maštovita i dobro organizovana, ritmovi usaglašeni. U tim grafikama, koje ponekad liče na slojevite strukture enformela, potez je usklađen s tonom, ton s bojom, boja s kompozicijom, što pokazuje i dokazuje da su u njima na virtuozan način spojeni ideja i tehnologija.

Ovom izložbom Grozdanić je učinio krupan korak u svom umetničkom razvoju i dosegao trenutak pune zrelosti. U krugu beogradske grafike on je zauzeo istaknuto mesto, čak, čini mi se, daleko značajnije nego što smo to u ovom trenutku u stanju da shvatimo. On je predložio stvaralačko ispitivanje medijuma i pružio originalna lična rešenja koja dubinom ideje, snagom tehnoloških inovacija i smelim osavremenjavanjem grafičkog postupka mogu postati značajan putokaz u daljem razvoju naše grafike.

Lazar Trifunović

Grozdanić démontre dans son art une intention bien évidente de faire changer le mode, le procédé graphique, aussi bien que le médium graphique lui-même. Dans le procédé classique nous avons deux éléments: la planche et la feuille. Etant donné que la première s'empreinte sur la seconde, la planche a un rôle actif, tandis que la deuxième reste en rôle passif. Le drame se joue sur la planche car c'est elle qui reçoit toutes les interventions du couteau, du burin et des acides — toutes les méthodes graphiques furent élaborées par rapport à la planche. Le papier est passif — il absorbe l'empreinte de la planche, il accepte la forme et porte l'image. Pour autant que le caractère de sa structure peut avoir de l'influence sur la qualité de l'empreinte, il n'est pas décisif pour l'expression graphiue, ni pour la détermination du style. Grozdanić est le premier, autant que je sache, qui a brisé cet ordre de choses dans notre art graphique, et par-là il a transformé la fonction des éléments graphiques principaux, surtout celle du papier, du support pour l'empreinte. En développant ce support dans deux ou trois structures, en combinaisons variées papier — folio, il l'a transformé en élément qui influence directement l'expression. Le support est devenu vif, mobile, muable; la luminosité s'exerce dans les deux sens, la profondeur est réelle, l'espace véritable car les trois parties du support se trouvent réellement dans l'espace exact. Notions comme avant — arrière, en haut — en bas, noir — jaune, clair — obscur, ne sont plus le problème de la planche seulement, mais dans la même mesure celui du fond stratifié aussi. A travers cett activité du support la planche elle-aussi est dévenue plus flexible, plus mobile, prête à se diviser dans la profondeur et dans la hauteur. Avec cette découverte originale Grozdanić a ébranlé les critériums traditionnels du médium graphique. Mais la valeur de ses gravures ne s'épuise pas seulement dans l'esprit hardi de la recherche, mais elle consiste également dans l'enchaînement et l'emploi de tous éléments: Grozdanić possède un sentiment raffiné pour le contraste du noir et blanc, sa ligne est vivante, sa composition inventive, les rythmes sont harmonieux. Sur ses gravures, qui parfois rappellent les structures stratifiées de l'informel, le trait s'harmonise avec le ton, le ton avec la couleur, la couleur avec la composition — ce qui montre et approuve la virtuosité dans l'harmonisation de l'idée artistique et du procédé technologique.

Avec l'exposition présente Grozdanić a fait un grand pas de son évolution artistique, accédant par-là au moment de son plein mûrissement créatif. Au milieu du cercle de la gravure belgradoise il occupe la place bien importante — place qui, paraît-il même, est beaucoup plus significative que nous en sommes actuellemen en

→

état de juger d'une manière adéquate. Il a proposé la recherche créative du médium graphique et a offert des solutions originales qui avec leur profondeur de la conception, la force des innovations technologique et la modernisation courageuse du procédé graphique peuvent devenir les indicateurs pour le développement de notre gravure.

Lazar Trifunović
Traduction: Vuka Kovačević

Biografija

Mile Grozdanić, rođen 1942. godine u Ponorima. Diplomirao na Akademiji za likovne umetnosti u Beogradu odsek grafike 1972. godine u klasi prof. Miodraga Rogića, a poslediplomske studije kod istog profesora završava 1974. Nastavnik na VPŠ — smer grafičkih urednika, gde predaje tipografsko i grafičko oblikovanje. Pored grafike bavi se slikarstvom i grafičkim dizajnom.
Adresa: 11000 Beograd, Kostolačka 18.

Samostalne izložbe

1973. Beograd — Galerija grafički kolektiv
1974. Herceg Novi — Galerija Dom INA
1974. Tivat — Galerija Dom JNA
1981. Beograd — Galerija grafički kolektiv

Važnije grupne izložbe

Grafika beogradskog kruga, 1972. — 1978. Beograd
Oktobarski salon, Beograd 1972—1976, 1978, 1979.
Grafika beogradskog kruga, 1972—1978. Beograd
Oktobarski salon, Beograd 1972—1976, 1978, 1979.
Trijenale Jugoslovenske grafike, Bitolj 1972. i 1975.
Novoprimljeni članovi ULUS-a, 1973.
Mlađi Jugoslovenski grafičari, Arhis c, Kopenhagen 1973.
Jugoslovenska grafika, Milano 1973.
Internacionalna grafika, Toronto 1973.
Beogradska grafika, Brisel 1974.
Prolećna ULUS-ova izložba, Beograd, Kragujevac, Niš 1974/1975/1976.
Beogradski crtež, Beograd 1974.
30 Godina ULUS-a, Beograd 1975.
I Zagrebačka izložba Jugoslovenskog dizajna 1975. Zagreb
VI Izložba SULUJ-a Sarajevo 1975.
KONTAKT — Jugoslovenska izložba graf. dizajna, Beograd 1975. i 1977.
Bijenale ind. oblikovanja, Ljubljana 1975.
Trijenale Jugoslovenske umetnosti, Beograd 1977.
Bijenale Jugoslovenske grafike, Zagreb 1978.
Međunarodna izložba (bijenale) grafike, Firenca 1978.
Umetnost u Jugoslaviji od 1970—1978. Sarajevo, Beograd 1978.
Mlada beogradska fantastika, Beograd, Čačak, Kruševac 1979.
Bijenale Jugoslovenske umetnosti, Njujork 1980.
Izložba ULUS-a, Bukurešt 1980.
Mlađi beogradski umetnici, Sofija 1980.
Art EXPO, Njujork 1981.
Međunarodna izložba (bijenale) grafike, La Valeta (Malta) 1981.
Savremena Jugoslovenska umetnost, Helsinki 1981.
ZGRAF — Međunarodna izložba grafičkog dizajna, Zagreb 1981.
Trijenale Jugoslovenskog crteža, Sombor 1981.
Likovna jesen (Jugoslovenski graf. dizajn), Subotica 1981.
Dobitnici velikog pečata, Niš, Čačak 1981.

état de juger d'une manière adéquate. Il a proposé la recherche créative du médium graphique et a offert des solutions originales qui avec leur profondeur de la conception, la force des innovations technologique et la modernisation courageuse du procédé graphique peuvent devenir les indicateurs pour le développement de notre gravure.

Lazar Trifunović
Traduction: Vuka Kovačević

Biografija

Mile Grozdanić, rođen 1942. godine u Ponorima. Diplomirao na Akademiji za likovne umetnosti u Beogradu odsek grafike 1972. godine u klasi prof. Miodraga Rogića, a poslediplomske studije kod istog profesora završava 1974. Nastavnik na VPŠ — smer grafičkih urednika, gde predaje tipografsko i grafičko oblikovanje. Pored grafike bavi se slikarstvom i grafičkim dizajnom.
Adresa: 11000 Beograd, Kostolačka 18.

Samostalne izložbe

1973. Beograd — Galerija grafički kolektiv
1974. Herceg Novi — Galerija Dom INA
1974. Tivat — Galerija Dom JNA
1981. Beograd — Galerija grafički kolektiv

Važnije grupne izložbe

Grafika beogradskog kruga, 1972. — 1978. Beograd
Oktobarski salon, Beograd 1972—1976, 1978, 1979.
Grafika beogradskog kruga, 1972—1978. Beograd
Oktobarski salon, Beograd 1972—1976, 1978, 1979.
Trijenale Jugoslovenske grafike, Bitolj 1972. i 1975.
Novoprimljeni članovi ULUS-a, 1973.
Mlađi Jugoslovenski grafičari, Arhis c, Kopenhagen 1973.
Jugoslovenska grafika, Milano 1973.
Internacionalna grafika, Toronto 1973.
Beogradska grafika, Brisel 1974.
Prolećna ULUS-ova izložba, Beograd, Kragujevac, Niš 1974/1975/1976.
Beogradski crtež, Beograd 1974.
30 Godina ULUS-a, Beograd 1975.
I Zagrebačka izložba Jugoslovenskog dizajna 1975. Zagreb
VI Izložba SULUJ-a Sarajevo 1975.
KONTAKT — Jugoslovenska izložba graf. dizajna, Beograd 1975. i 1977.
Bijenale ind. oblikovanja, Ljubljana 1975.
Trijenale Jugoslovenske umetnosti, Beograd 1977.
Bijenale Jugoslovenske grafike, Zagreb 1978.
Međunarodna izložba (bijenale) grafike, Firenca 1978.
Umetnost u Jugoslaviji od 1970—1978. Sarajevo, Beograd 1978.
Mlada beogradska fantastika, Beograd, Čačak, Kruševac 1979.
Bijenale Jugoslovenske umetnosti, Njujork 1980.
Izložba ULUS-a, Bukurešt 1980.
Mlađi beogradski umetnici, Sofija 1980.
Art EXPO, Njujork 1981.
Međunarodna izložba (bijenale) grafike, La Valeta (Malta) 1981.
Savremena Jugoslovenska umetnost, Helsinki 1981.
ZGRAF — Međunarodna izložba grafičkog dizajna, Zagreb 1981.
Trijenale Jugoslovenskog crteža, Sombor 1981.
Likovna jesen (Jugoslovenski graf. dizajn), Subotica 1981.
Dobitnici velikog pečata, Niš, Čačak 1981.

Nagrade

Nagrada Oktobarskog salona za grafiku 1975.
Prva nagrada Jugoslovenskih izdavača za opremu knjige 1976.
I Nagrada Beogradskog univerziteta za diplomu doktorata, Beograd 75.
I Nagrada Beogradskog univerziteta za diplomu magisterija, Beograd 75.
Otkupna nagrada SO Savski Venac na V Trijenalu Jug. umetnosti 1977.
Veliki pečat Grafičkog kolektiva za 1978.
III Nagrada Jugoslovenskih izdavača (prva nije dodeljena) za opremu knjige u selekciji umet. monografija 1979.
Specijalno priznanje Jug. izdavača za opremu bibliöteke EX LIBRIS 79.
Dvanaest dobijenih konkursa iz oblasti grafičkog dizajna.

Spisak radova

1. Pred popasak, 1976, 75 x 105 sm.
2. Priviđenje, 1977, 75 x 105 sm.
3. Muk divljine, 1977, 75 x 105 sm.
4. Njedrenje, 1977, 75 x 105 sm.
5. Prasko(zorje), 1977, 75 x 105 sm.
6. (Od)jek, 1977, 75 x 105 sm.
7. Venerino (pri)češće, 1981, 75 x 105 sm.
8. »TRN«, 1981, 75 x 105 sm.
9. Trpnja, 1981, 75 x 105 sm.
10. Berači, 1981, 75 x 105 sm.
11. Zanovet vremena, 1981, 75 x 105 sm.
12. U vremenu i prostoru, 1981, triptih, 315 x 75 sm.
13. (Tin)tara u pleneru, 1981. 75 x 105 sm.

Grafike su izvedene u tehnikama: bakropisa, akvatinte, linogravure i sita.

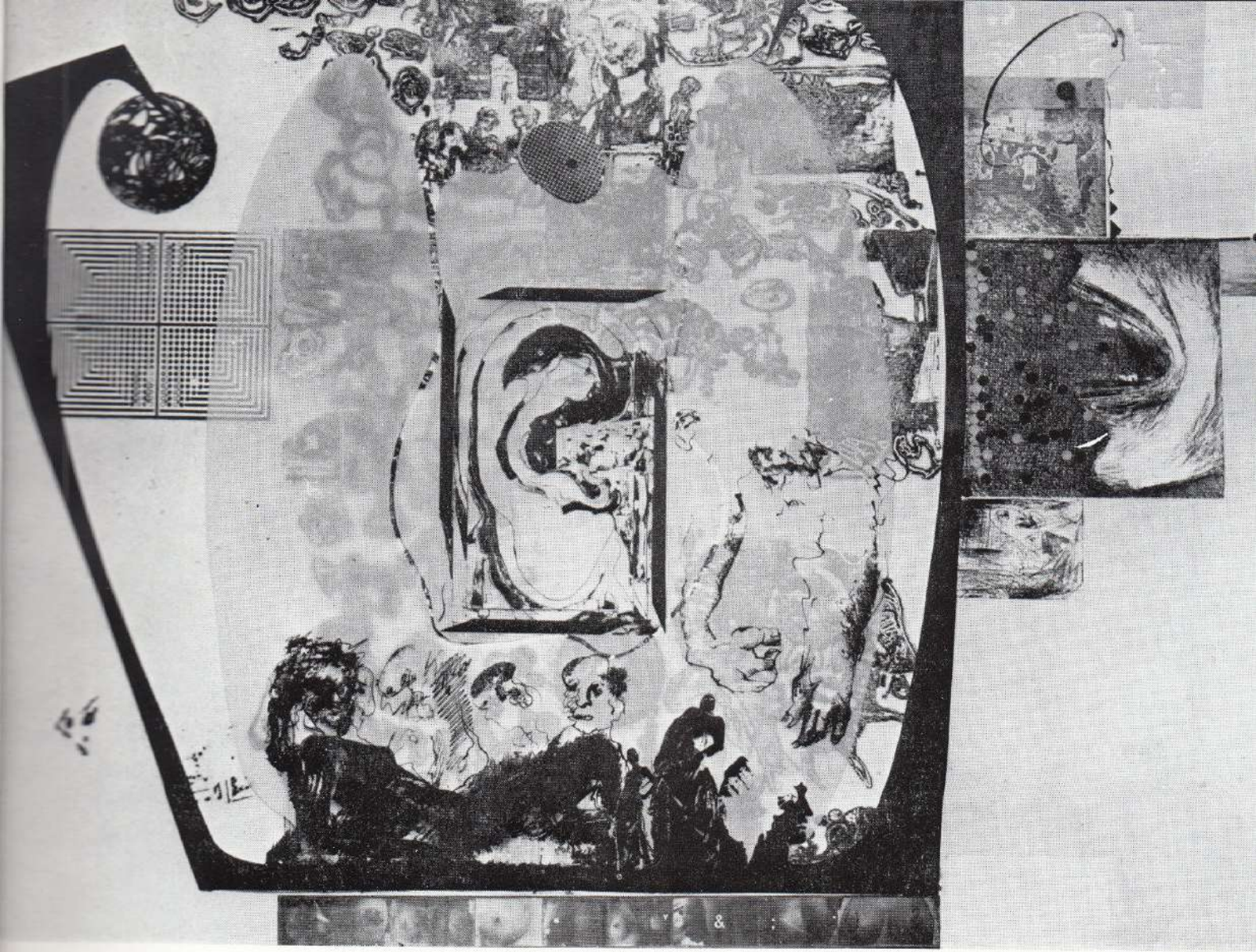

Kat. 6

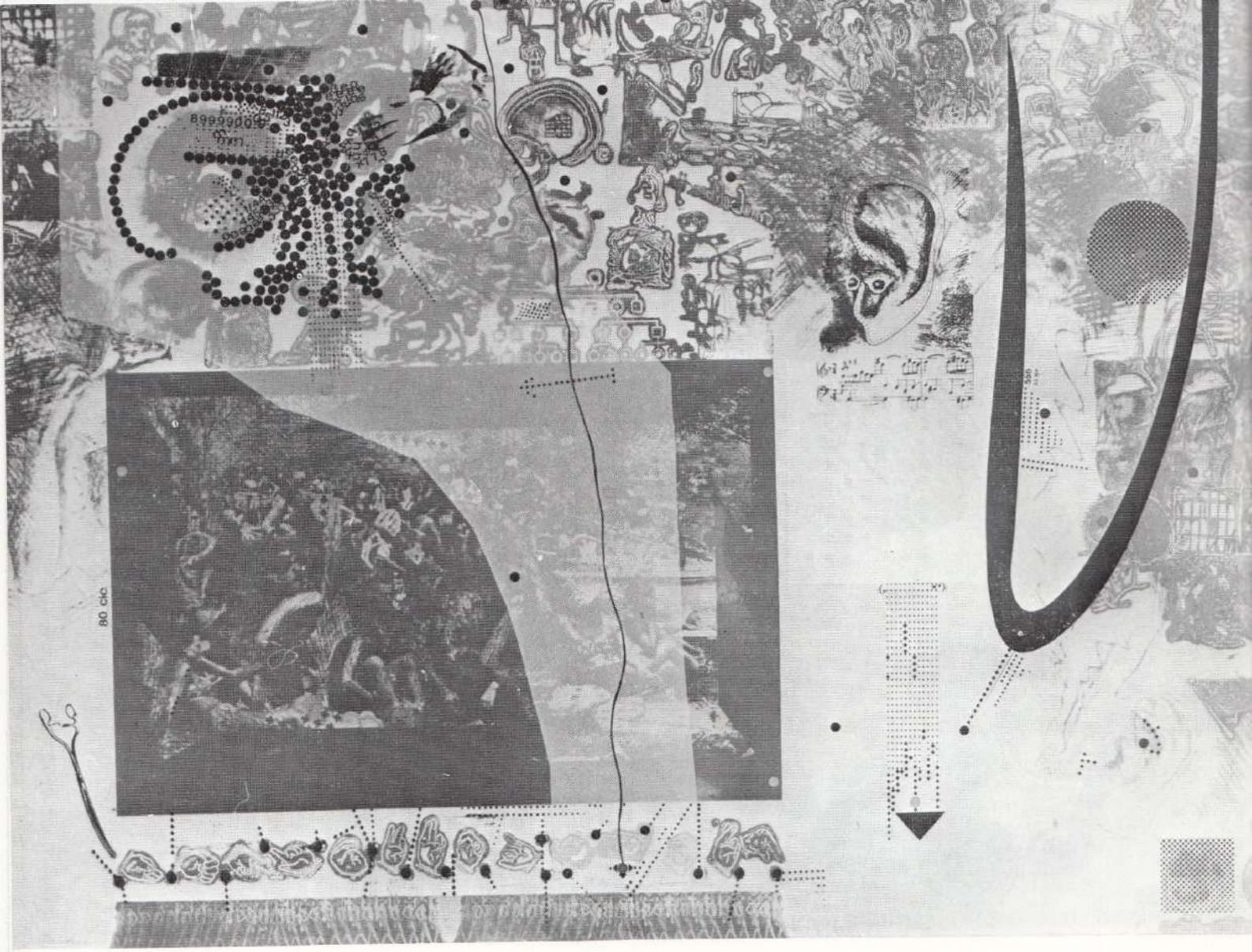

Kat. 1

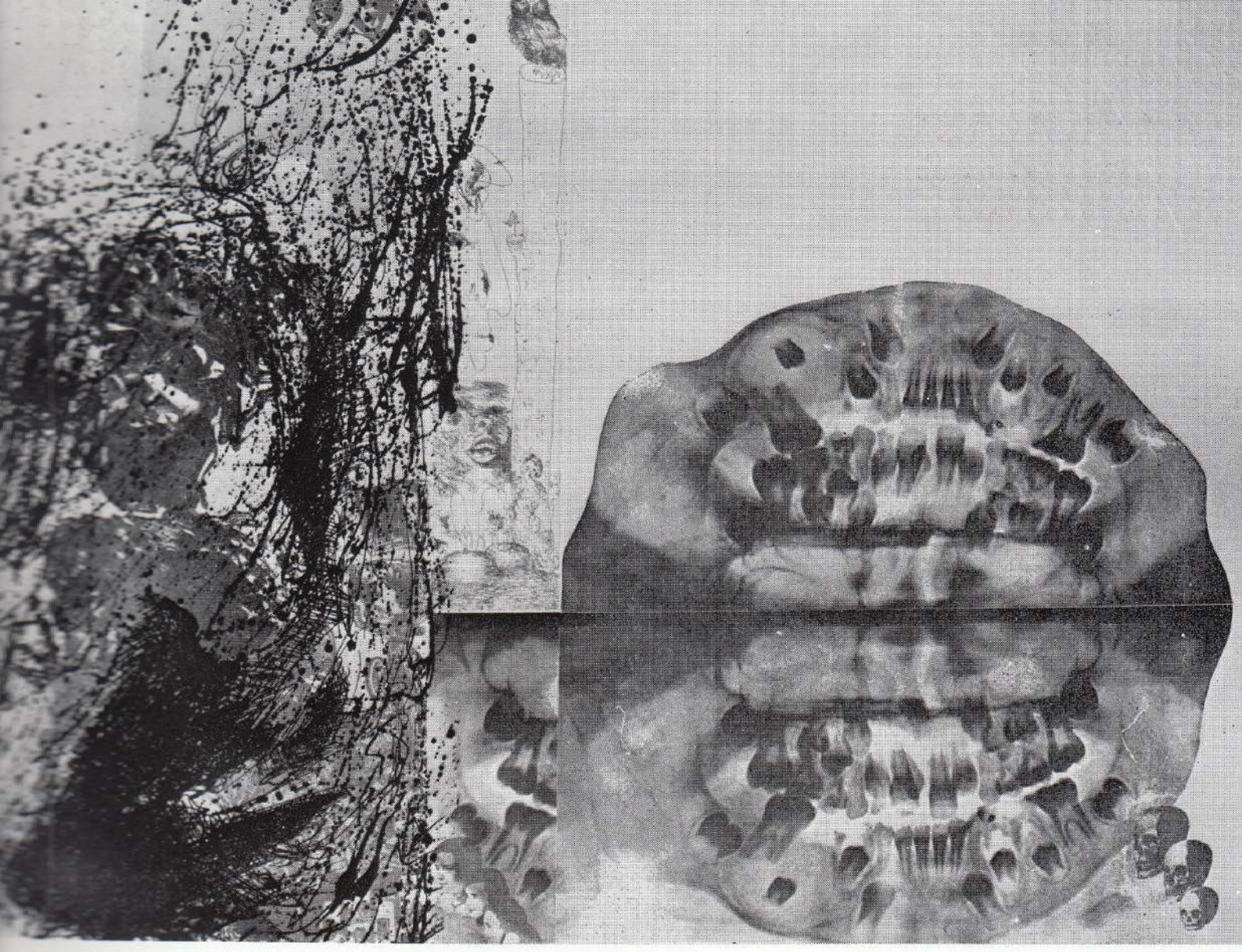

Kat. 2

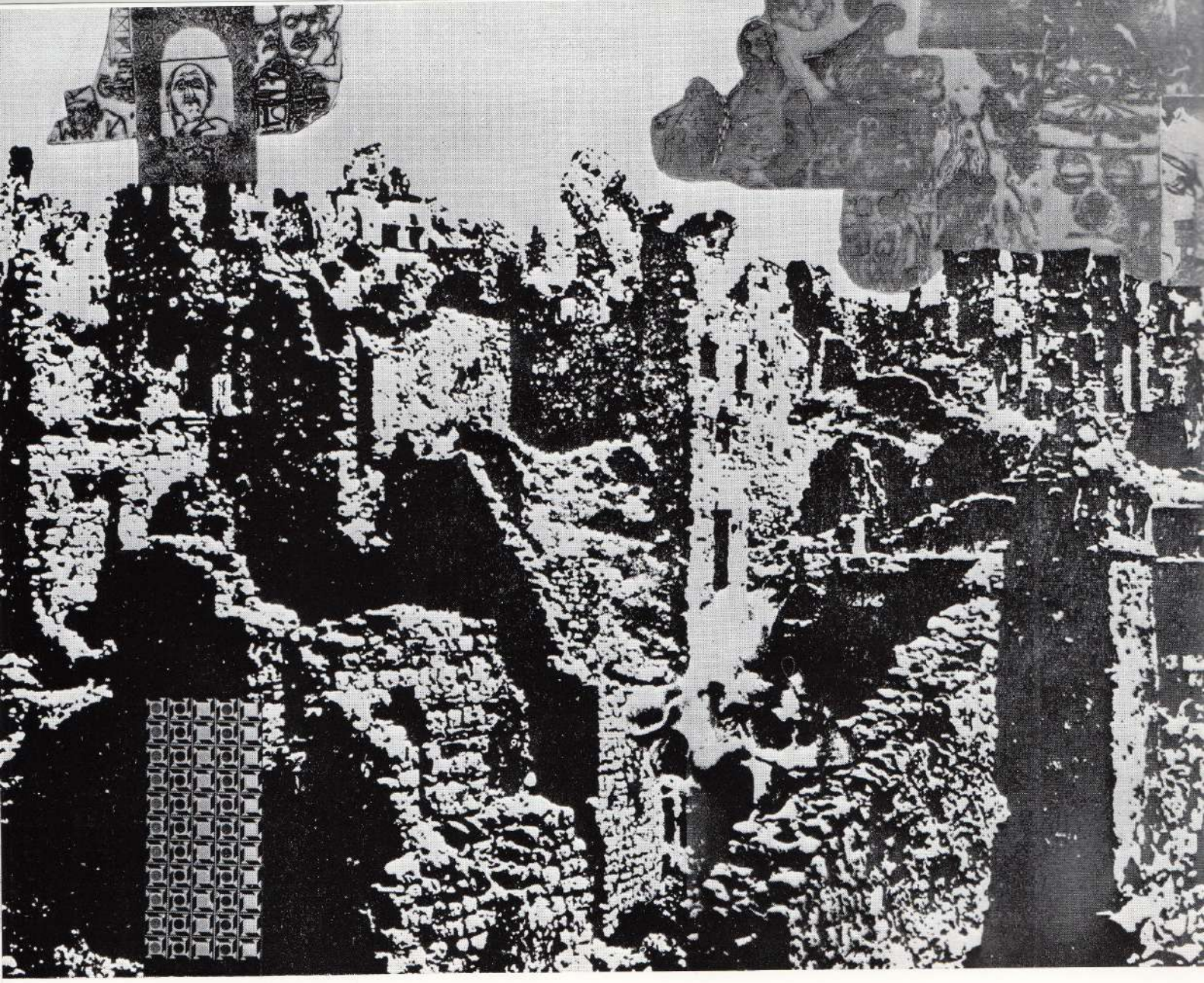

Kat. 9

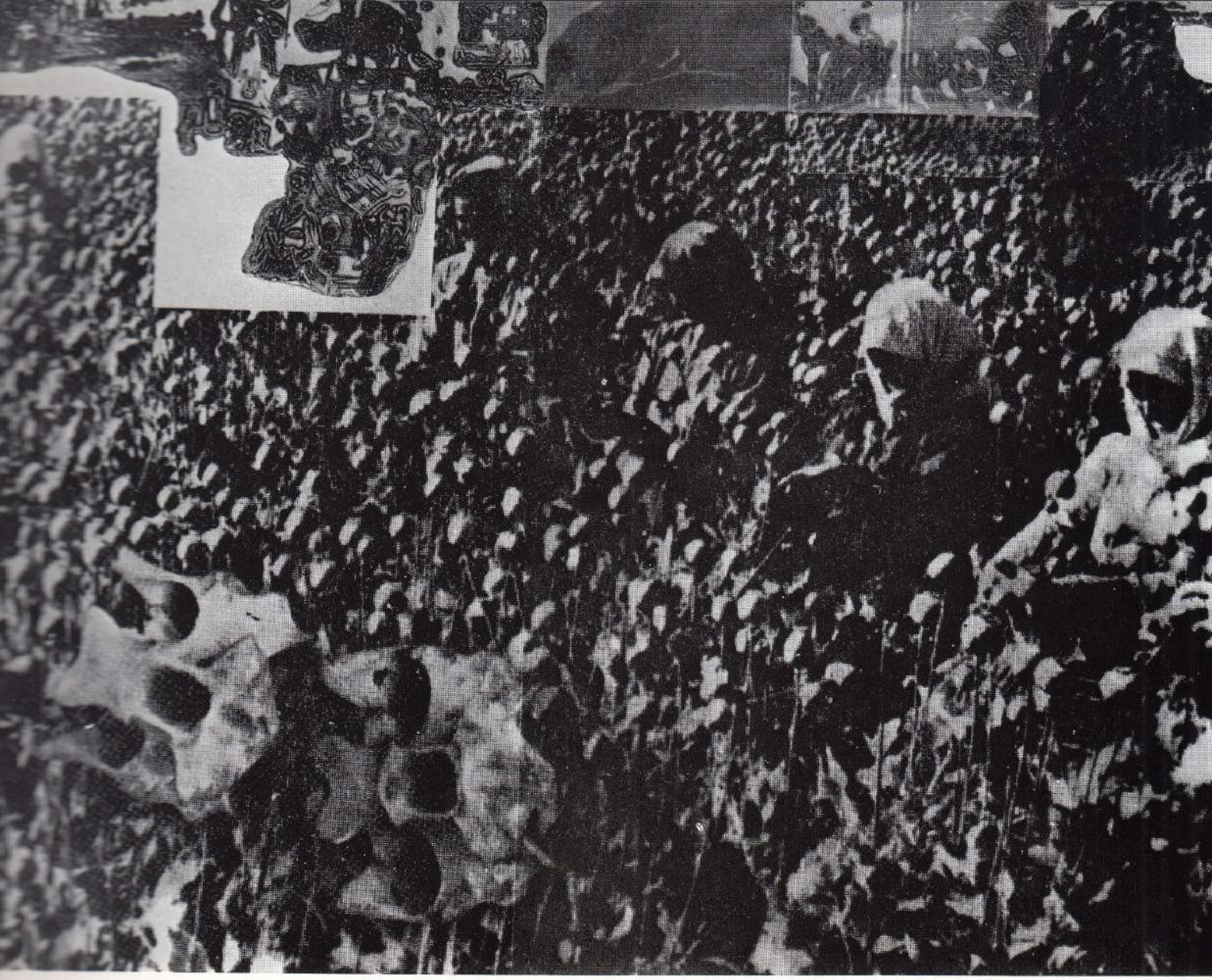

Kat. 10

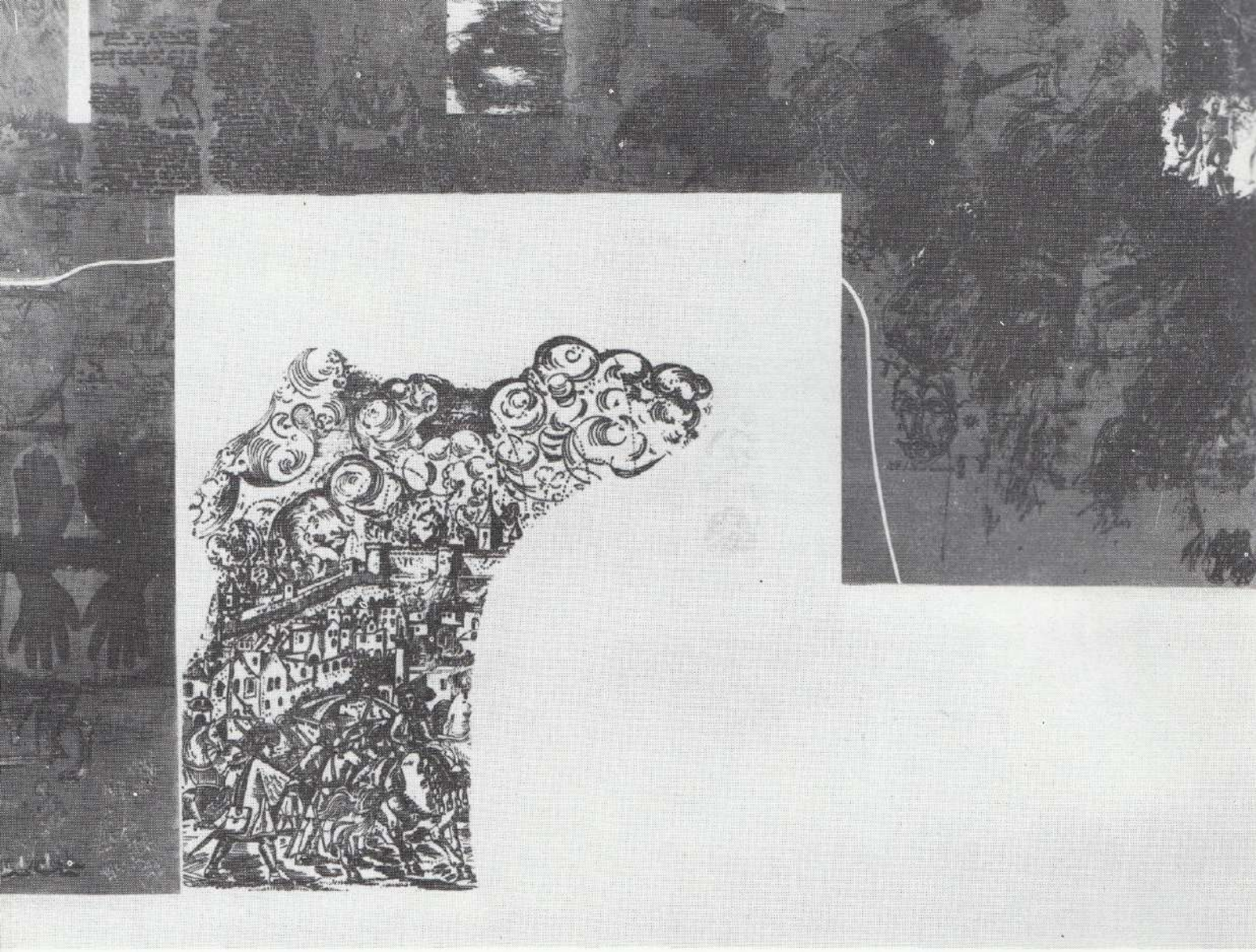

Kat. 8

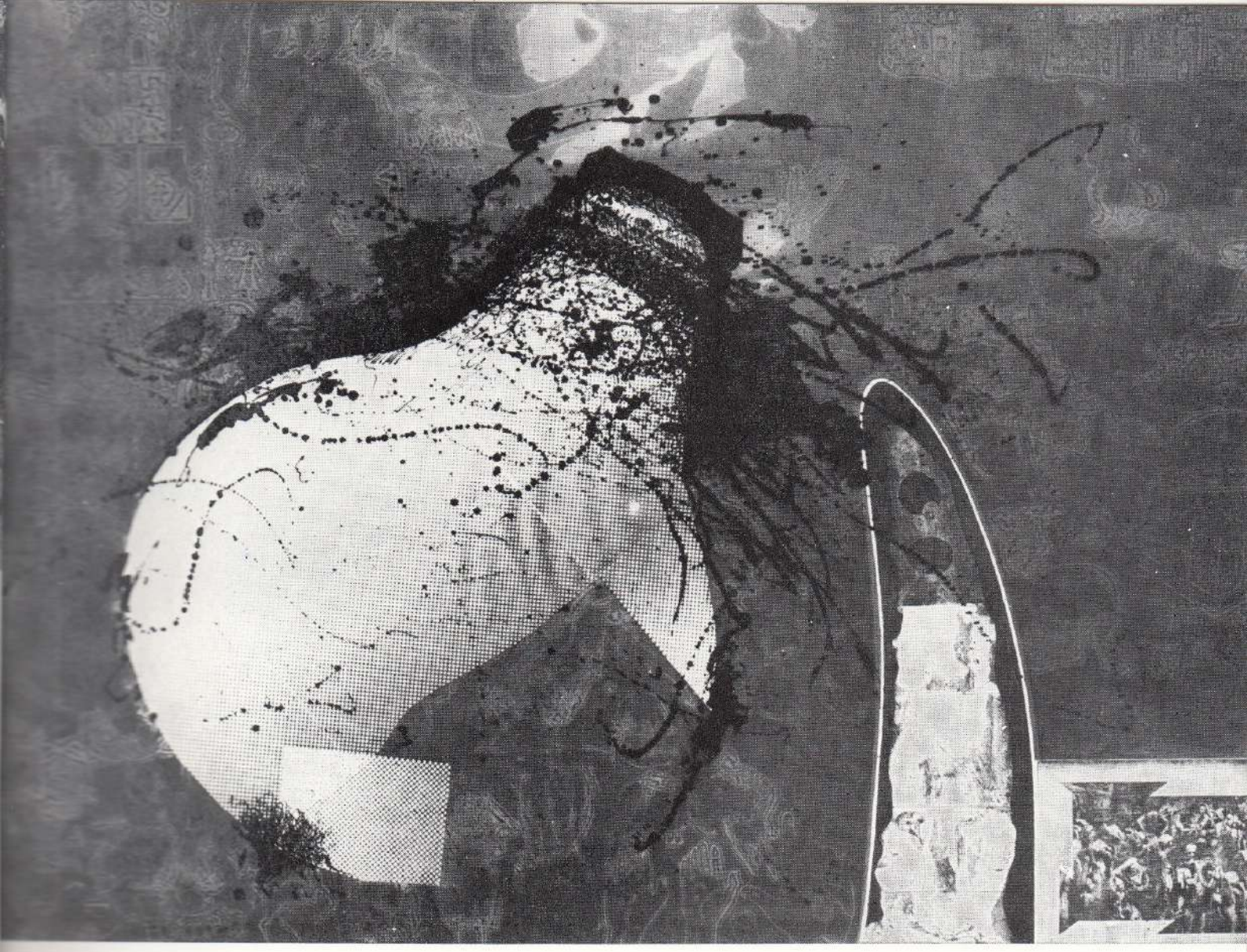

Kat. 5